

जाहिरातींचे दर.
सालील पत्त्यावर चौकशी
करावी.
व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास', पुणे २.

अर्थ

वर्गणीचे दर.
वार्षिक वर्गणी
रु. ४.
(टपाल हंशिल माफ)
किरकोळ अंकास
एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलौ घर्मकामाविति ।

—कौटिलीय अर्थशास्त्र.

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे.

वर्ष २

पुणे, बुधवार, तारीख १६, सप्टेंबर १९३६.

अंक ३८

दि गुड-बुइल
ऑशुअरन्स कंपनी लि.
पोस्ट : मिरज मिशन हॉस्पिटल
विमेदारास
भरपूर सवलती माफक हत्ते
ठिकठिकाणी एजंट्स नेमणें आहेत.
पत्राव्यवहार करावा.
हेड ऑफिस : कुपवाड, जि. सातारा;
मॅनेजिंग डायरेक्टर

MARATHE & Co.

ENGINEERS & IRON FOUNDERS

WORKS :	Can undertake to do any sort of casting.	OFFICE :
Natu Bag,	We also manufacture WEIGHTS according to the Bombay Weights & Measures Act.	978-79, Sadashiv.
Bhikardas Road, POONA 2	Our prices are very competitive.	POONA 2

K. K. & Co.

Photographic Dealers
POONA.

“ दुसरें मूल्यमापन जाहीर झालें ”

स्थापनेपासूनच भागीदारांना ६ टक्के फायदा व विमेदारांस वाढता नफा वांटून
जुन्या व स्थिर झालेल्या कंपन्यांस कठीण असें अपूर्व यश संपादन केलेली
पहिलीच महाराष्ट्रीय विमा कंपनी:-

कॉमनवेलथ विमा कंपनी लि., पुणे.

अध्यक्ष-श्री. न. चि. केळकर, संचालक, केसरी

हयातीतील विम्यास } दुसऱ्या मूल्यमापनांत वांटलेला { हयातीनंतर विम्यास
३७॥ रु. } दर हजारी त्रैवार्षिक नफा { ४५ रु.

जास्त माहितीकरितां समक्ष भेटा अगर लिहा.

मॅनेजिंग एजन्ट्स.

“ अर्थ ” ग्रन्थमाला

व्यापार, उद्योगधंदे, शेती, सह-
कार, बँकिंग इत्यादि विषयांवरील
सोपी व व्यावहारिक उपयुक्ततेची
पुस्तके.

१ बँका आणि त्यांचे व्यवहार

२ रिझर्व्ह बँक

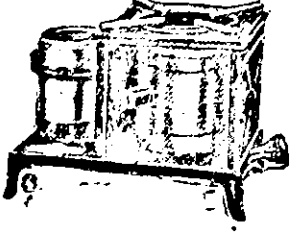
३ व्यापारी उलाढाली

वरील प्रत्येक पुस्तक लोकप्रिय
झालें आहे.

किं. १ रु. (ट. स. निराळा)

व्यवस्थापक, 'अर्थ' ग्रन्थमाला,
पुणे २.

कॉलेज विद्यार्थ्यांच्या विशिष्ट गरजा लक्षांत घेऊन हें मॉडेल बनविलें आहे.

किंमत माफक.

पंप नाही ! पिन नाही !! आवाज नाही !!!

ज्युनियर प्रभाकर
सेफटी स्टोव्ह

माहितीपत्रक मागवा

मेकर्स:-ओगले ग्लास वर्क्स, लि.

ओगलेवाडी, (सं. औंध), जिल्हा सातारा.

पुणे स्टॉकिस्ट्स:-

१ केळकर ब्रदर्स,

बुधवार चौक.

२ म. इ. को. ऑ. एजन्सी,

लक्ष्मीरोड.

विविध माहिती

बँकांस सुट्टी

शनिवार, ता. १९ रोजी गणेश चतुर्थी व संवत्सरीनिमित्त बँका बंद रहातील.

वेडेपण आणि विवाह

अमेरिकेतील वेढ्यांच्या इस्पितळांत दाखल होणाऱ्या लोकांत विवाहित व अविवाहित ह्यांचें परस्पर-प्रमाण १:३ असें असतें. विवाहितांस बायकांचें वेढे असतें असें म्हणतात, पण बायकां-वांचून अविवाहित तिप्पट वेढे बनतात असें वरील माहितीवरून दिसतें.

उंसाच्या पिकाचा अंदाज

यंदाचे वर्षी हिंदुस्थानांत एकूण ४२ लक्ष एकर जमिनींत ऊंस लावण्यांत आला असून गेल्या वर्षापेक्षां लागवडीमध्ये १६ टक्के वाढ झाली आहे असा सरकारी अंदाज आहे. उंसाच्या पिकाची प्रांतवार वांटणी खालीलप्रमाणे आहे:—संयुक्तप्रांत: ५१ टक्के, पंजाब: १४३ टक्के, बिहार: १० टक्के, बंगाल: ७ टक्के, मुंबई ३ टक्के.

लंडन शहरांत राज्यारोहणासाठी गर्दी

आठवे एडवर्ड बादशहा ह्यांच्या राज्यारोहणाचे समारंभा-प्रतिथर्थ मे, १९३७ मध्ये लंडन येथे मोठा सोहळा होणार आहे. त्या निमित्ताने सुमारे ४० हजार कॅनेडियन व २० हजार ऑस्ट्रेलियन लोक इंग्लंडला जातील अशी अपेक्षा आहे.

संयुक्त प्रांतांने उभारलेले कर्ज

संयुक्त प्रांताच्या सरकारने १९६६ सालच्या परतफेडीचे तीन टक्के दराने ३ कोटी रुपयांचे कर्ज उभारण्याचे ठरविले आहे. ह्या रकमेचा विनियोग उत्पादक कामास भांडवल पुरविण्याकडे करण्यांत येणार असून १९६१ सालानंतर केव्हांहि कर्ज परत करण्याचा हक्क त्या सरकारने राखून ठेवला आहे.

पार्शी समाजाचा दानधर्म

पार्शी समाज दानशूरतेबद्दल प्रसिद्ध आहे. स्वतःच्या जातीसच त्यांचे औदार्य मर्यादित नसून, कोणत्याहि संकटाचे वेळी जात व धर्म ह्यांचा विचार न करतां पार्शी धनिक मदत करतात असा अनुभव आहे. गेल्या वर्षी केवळ आपल्या समाजातील लोकांची स्थिति सुधारण्याकरितांच उदार पार्शी धनिकांनी अर्ध्या कोटीहून जास्त रक्कम दिल्या.

अहमदाबाद येथील कॉलेजासाठी दोन लक्ष रुपये

शेठ कस्तुरभाई लालभाई व त्यांचे दोन बंधू ह्यांनी मिळून अहमदाबाद येथे एक नवे आर्ट्स कॉलेज स्थापन होण्यासाठी दोन लक्षांची देणगी दिली आहे.

टेलिफोनचा वापर लोकप्रिय करण्याचा प्रयत्न

एका शहरांतून दुसऱ्या शहराशी टेलिफोन करावयाचा असतां त्यासाठी जादा फीची आकारणी केली जाते व त्याप्रतिथर्थ रकम अनामत ठेवावी लागते. अशा ट्रंक टेलिफोन्सची लोकप्रियता वाढविण्यासाठी १ ऑक्टोबर १९३६ पासून एक वर्षभर, प्रयोगा-खातर, अनामत रकमेची अट काढून टाकण्यांत येणार आहे.

जी. आय. पी. रेल्वेचे उत्पन्न

एप्रिल ते ऑगस्ट अखेरच्या मुदतींत जी. आय. पी. रेल्वेस यंदा ५ कोटी, २२ लक्ष रुपये उत्पन्न झाले आहे. गेल्या साली त्याच मुदतींतल्या उत्पन्नाची रक्कम ५ कोटी ५ लक्ष रुपये इतकी होती.

आगगाड्यांच्या डब्यांत गर्दी

जी. आय. पी. रेल्वेवरील आगगाड्यांच्या डब्यांत किती गर्दी होते हे पाहण्यासाठी गेल्या जूनच्या पहिल्या आठवड्यांत ४,२१७ गाड्यांची चांचणी करण्यांत आली असतां त्यांपैकी फक्त २१ गाड्यांत विशेष गर्दी होती असें आढळून आले. गर्दीचे प्रमाण एकंदरीने कमी होत चालले आहे, असें अनुमान काढण्यांत आले आहे.

मॉडेल मिल्स, नागपूर

नागपूर येथील मॉडेल मिल्स कंपनीची सोळावी साधारण सभा गेल्या आठवड्यांत मुंबई येथे सर माणेकजी दादाभाय ह्यांचे अध्यक्षतेखाली भरली होती. गेल्या साली कंपनीस झालेला पावणे तेरा हजार रुपयांच्या नफ्याचा विनियोग मागील वर्षीत साचलेला तोटा भरून काढण्याकडे करावयाचे ठरले. कंपनीस गेलें वर्ष अत्यंत वाईट लागल्याचे आणि गिरणीचा सर्व शक्य तितका कमी करण्याचा यत्न झाल्याचे सांगण्यांत आले.

सिंधा स्टीम नॅव्हिगेशन कं. लि.

गेल्या वर्षी वरील कंपनीस ८ लक्ष १५ हजार रु. निवळ नफा झाला, त्यांतून दर भागास १ रुपया ह्याप्रमाणे कर भरलेले दिव्हिडंड देण्याचे ठरले. कंपनीच्या प्रत्येक भागाची किंमत १५ रुपये आहे. गेल्या वर्षी ६ आणे दिव्हिडंड देण्यांत आले होते.

मुंबई बंदरांतून सोन्याची साप्ताहिक निर्गत

रुपये किंमत

ता. ५ सप्टेंबर रोजी पुरा झालेला आठवडा ४६,७६,३८३

ता. १२ सप्टेंबर रोजी पुरा झालेला आठवडा ७०,१०,२६६

ता. २१ सप्टेंबर १९३१ ते १२ सप्टेंबर १९३६

अखेर २,८१,६८,३६,२४४

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... ४५४	६ बादशहांचें राज्याराहेण व त्यासंबंधी विमे ४५९
२ जागतिक महत्त्वाचे दोन विषय ... ४५५	७ मुंबई इलाख्यांतील कपाशीचें पीक ... ४६०
३ कायदे मंडळांत आर्थिक प्रश्नांवर प्रकाश ... ४५६	८ ऑलिंपिक सामने व जर्मन पोस्ट ऑफिस ४६०
४ स्फुट विचार ... ४५७	९ वार्षिक सभा ४६०
चलनी नोटा आणि रुपयाचें नाणें—कॅपण्यांच्या कायद्याची दुरुस्ती—	१० सहकारी बँकांचे व सोसायट्यांचे अहवाल ४६१
मॅनेजिंग एजन्सांची पद्धति—	११ बृहन्महाराष्ट्र शहर सिंडिकेटच्या मांडवलाची योजना ... ४६२
बिलांतील इतर दुरुस्त्या—	१२ आगगाढांच्या डब्यांतील सासळीचा दुरुपयोग ४६२
आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि.—	१३ निवडक बाजारभाव ४६३
महाराष्ट्रांतील मोटार वहातुक—	
५ विन्याचे विविध हेतु ४५९	

अर्थ

बुधवार, ता. १६ सप्टेंबर, १९३६

जागतिक महत्त्वाचे दोन विषय

फॅसिझम वि. बॉल्शेव्हिझम व वसाहतींची वांटणी

जागतिक व आंतरराष्ट्रीय महत्त्वाचे दोन जबरदस्त प्रश्न आज उपस्थित झाले असून ते कसे सुटणार इकडे सर्वांचे डोळे लागून रहाणें स्वाभाविक आहे. वसाहतींची राष्ट्रांमध्ये वांटणी आणि आत्यंतिक स्वरूपाच्या समाजसत्तावादाच्या प्रसाराविरुद्ध झगडा हे ते प्रश्न होत; आणि प्रमुख राष्ट्रांतील मुत्सद्यांच्या, ते सोडवण्याच्या कौशल्याची परीक्षा होण्याची आतां वेळ आली आहे. सदरहु प्रश्न सामोपचारानें सुटले नाहीत तर जागतिक शांतता व सुस्थिति ह्यांस भयंकर धोका आहे, ह्यांत शंका नाही. जर्मनी व इटली हे देश युद्धाची तयारी करून अस्तन्या सारीत आहेत आणि त्यांच्या चढाईविरुद्ध स्वतःचें संरक्षण करतां यावें अशाविषयीं खबरदारी घेणें इतरांस प्राप्त झालें आहे. एवंच, सर्व जगच जणू काय भावी युद्धाच्या अपेक्षेनें किंवा भीतीनें साशंक व अस्वस्थ होऊन गेलें आहे. स्पेनमधल्या अंतस्थ बंडाळीच्या ज्वाळा बाहेर पसरूं नयेत ह्यासाठी प्रमुख राष्ट्रे खबरदारी घेत आहेत, तरी ह्या संबंदांत उद्यां काय होईल ह्याची खात्री वाटत नाहीशी झाली आहे. फ्रान्समधील कारखान्यांत कामकऱ्यांच्या संपाची एका काळीं उसळलेली लाट शांत झाली होती, ती पुन्हां उचल घेत आहे. स्पेनमधल्या समाजसत्तावादी सरकारास, त्या देशांत चाललेल्या रणधुमाळींत, त्यांच्या बंडखोर शत्रूविरुद्ध सहाय करावें अशी इच्छा फ्रान्समध्ये प्रकट होत असतां फ्रेंच प्रधान मंडळास तटस्थवृत्तीचें धोरण चालू ठेवणें कठिण होत आहे असें दिसतें. स्पेनच्या सरहद्दीस लागलेलें दुसरें राष्ट्र पोर्तुगाल हें आहे व तेथील सरकारासहि ह्याच प्रकारची अडचण तीव्रतेनें भासत आहे. स्पेनमध्ये लढणाऱ्या दोन परस्पर विरुद्ध पक्षांस त्यांचेविषयीं सहानुभूति वाटणाऱ्या राष्ट्रांनीं सहाय करावयाचें ठरवल्यास स्पॅनिश बंडाळीच्या ज्वाळा संबंध युरोप-

भर व युरोपाच्या बाहेरहि पसरण्यास वेळ लागवयाचा नाही, हें जाणून युरोपियन राष्ट्रे तो वणवा जागच्या जागींच दाबून टाकण्याची शिकस्त करीत आहेत. सध्याची वेळ आणीबाणीची असून आत्यंतिक समाजसत्तावाद अथवा बॉल्शेव्हिझम जमीन-दोस्त केल्यावांचून जगास गत्यंतर नाही, अशा आशयाचे उद्गार नात्सीपक्षाच्या परिषदेंत हेर गोबेल्स ह्यांनीं नुकतेच काढले. बॉल्शेव्हिक प्रवृत्ति हाणून पाडण्यासाठी पोर्तुगीज सरकारास कडक उपाय योजावे लागले आहेत. फ्रान्समध्ये अधिकारारूढ असलेल्या समाजसत्तावादी प्रधान मंडळाच्या अडचणींचा उल्लेख वर केलाच आहे. ब्रिटिश कामकरी संघांची परिषद प्लीमथ येथें नुकतीच भरली होती, तीमध्ये कम्युनिस्ट म्हणजे आत्यंतिक विचाराच्या समाजसत्तावाद्यांस इंग्लंडमध्ये थारा मिळणार नाही ही गोष्ट निखून स्पष्ट करण्यांत आली, हें लक्षांत घेण्यासारखें आहे. आपली राज्यघटना कोणत्या प्रकारची असावी हें निश्चित करण्याचा अधिकार प्रत्येक राष्ट्राचा आहे; त्यांत मध्ये पडण्याचें इतरांस प्रयोजन नाही. तथापि, ह्या अंतर्गत झगड्यास आंतरराष्ट्रीय स्वरूप प्राप्त झाल्याची उदाहरणें इतिहासांत नमूद आहेत.

महायुद्धाच्या समाप्तीनंतर हिसकावून घेतलेल्या जर्मन वसाहती आमच्या आम्हांस परत या अशी मागणी हेर हिटलरनें केली असून त्या बाबतींत राष्ट्रसंघाच्या मार्गे त्यानें तगादा लावला आहे. ही मागणी फेटाळून न लावतां तिचा निकाल गोडीगुलाबीनें व सामोपचारानें लावण्याचा प्रयत्न ब्रिटिश मुत्सदी करीत आहेत. राष्ट्रसंघ ह्या प्रश्नाचा सर्व बाजूंनी विचार करील आणि तो जर्मनीच्या मागणीचा सहानुभूतिपूर्वक निर्णय देईल; परंतु तसें होण्यापूर्वी राष्ट्रसंघाच्या कार्यांत जर्मनीनें आपला योग्य वांटा उचलला पाहिजे आणि त्याच्या जबाबदाऱ्या शिरावर घेण्यास तयार झालें पाहिजे असें त्यांचें म्हणणें आहे. जर्मनीची मागणी केवळ आर्थिक हेतूनेच करण्यांत आली असेल तर त्या राष्ट्रास कच्च्या मालाचा पुरवठा अनियंत्रित रीतीनें मिळण्याची व्यवस्था करतां येईल असें हि आश्वासन देण्यांत येत आहे. पण त्यानें जर्मनीचें समाधान होईल असें वाटत नाही, हें हेर हिटलर यांनीं सदरहु प्रश्नाचे बाबतींत ब्रिटिश मुत्सद्यांस दिलेल्या उत्तरावरून स्पष्ट होत आहे. “ज्यांस स्वतःच्या मालकीच्या वसाहती नाहीत अशा राष्ट्रांचें दुःख वसाहतवाल्हा राष्ट्रांस कसें कळणार? इतर राष्ट्रांकडून जर्मनीनें कच्चा माल विकत घ्यावा हें म्हणणें सोपें आहे, पण त्या मालाच्या बदला यावें लागणारें हुंड्यांच्या स्वरूपांतलें चलन, तोकड्या निर्गतीमुळें उपलब्ध होत नाही, ही जर्मनीची अडचण लक्षांत घेतां वरील प्रकारचा उपाय सुचवणें म्हणजे दुष्काळपीडित लोकांस दूधभात सावयास सांगण्यासारखें हास्यास्पद आहे,” अशा आशयाची हेटाळणीची टीका हेर हिटलरनें केली आहे! आपल्या हातांतल्या किंवा हुकूमतीखाली असलेल्या वसाहती सोडण्याच्या प्रश्नाचा आतां नुसता विचार करण्यासहि ब्रिटिश लोकमत तयार होणार नाही, असें लंडन टाइम्समधल्या प्रस्तुत विषयावरील ताज्या लेखावरून उघड होत आहे. म्हणजे, काहीतरी निमित्त पाहून आंतरराष्ट्रीय झगडा कोठेंतरी सुरू होण्याची संधि जर्मनी साधणार असा तर्क करण्यास जागा उत्पन्न झाली आहे. हिटलरप्रमाणें मुसोलिनीहि युद्धाची भाषा वारंवार बोलत असून त्याची साम्राज्यवृष्णा तृप्त झाली आहे असें वाटत नाहा. सारांश, समाजसत्तावाद व वसाहतींची आंतरराष्ट्रीय वांटणी हे दोन विषय सध्या जागतिक राजकारणांत प्रामुख्यानें पुढें आले असून ते शांततेच्या व तटजोडीच्या मार्गांनीं सुटणें अगत्याचें झालें आहे. संबंध जगाची आर्थिक सुस्थिति व प्रगति त्यांच्या निकालावर अवलंबून रहाणार आहे.

कायदेमंडळांत आर्थिक प्रश्नांवर प्रकाश

मुंबई सरकारच्या दुष्काळ निवारणाबाबतच्या घोरणासंबंधी असमाधान व्यक्त करणारी तहकुबीची सूचना मुंबई कायदे कौन्सिलांत प्रचंड बहुमताने पास झाली. वादविवादाचे वेळी सरकारतर्फे उत्तर देतांना सा. व. कूपर ह्यांनी इलाख्याच्या कित्येक भागांत पाऊस पडू लागला असल्याचे सांगितले. गुजरातमधील परिस्थिती तेथे झालेल्या पावसामुळे पालटली असल्याचेहि त्यांनी ता. १० रोजी कायदेमंडळास कळविले. अर्घ्या इंचापेक्षा ज्यास्त पाऊस पडला, कीं हे शुभ वर्तमान तारेने कळविण्याबद्दल त्यांनी अधिकाऱ्यांस हुकूम दिले आहेत.

* *

मुंबई येथील सिडनहॅम कॉलेज ऑफ कॉमर्स अखिल भारतीय स्वरूपाचे नसल्याने हिंदुस्थान सरकारने त्या कॉलेजाचे सर्वाप्रतीत्यर्थ ग्रंट देण्याचा प्रश्नच उद्भवत नाही, असे शिक्षण मंत्री, दि. व. कंबळी, ह्यांनी एका प्रश्नास उत्तर दिले.

* *

होमिओपॅथिक, आयुर्वेदिक, युनानी इत्यादि नाना प्रकारची औषधे जनतेमध्ये स्वपत आहेत व त्यांसंबंधाच्या शिक्षणाची सोय व परीक्षांची तरतूद नसल्याकारणाने सरकारास लायक नसलेल्या हकीम-वैद्यांचे नियंत्रण करता येत नाही. होळे तपासून औषधे देणाऱ्या अनधिकृत वैद्यांच्या प्रश्नाचा विचार ह्या परिस्थितीत करता येणे कठीण आहे असे गृहमंत्र्यांनी सांगितले.

* *

सिटी ऑफ बॉम्बे पोलीस अॅक्टान्वये गेल्या तीन वर्षांत अनुक्रमे ३४६, ५७८ व ६६३ लोकांस मुंबई शहरांतून हद्दपार करण्यांत आले.

* *

मुंबई इलाख्यातील शाळांमधून सिनेमा फिल्मस दाखविण्याची व्यवस्था करण्याच्या प्रश्नाचा सरकारने विचार केला, परंतु पैशाची टंचाई, भाषांची विविधता, लायक माणसांचा अभाव, इत्यादि अडचणीमुळे विधायक योजना अद्याप अंमलांत आणता आली नाही. तथापि, ज्या शिक्षण संस्था स्वतःचे सर्चाने सिनेमा दाखविण्याची व रेडिओची व्यवस्था करतात, त्यांस सरकार उत्तेजन देत असते.

* *

लॅंड इंप्रूव्हमेंट लोन्स अॅक्ट व अॅग्रिकल्चरिस्ट्स लोन अॅक्ट ह्यांचे अन्वये देण्यांत येणाऱ्या तगाई कर्जांवर मुंबई इलाख्यांत अनुक्रमे ७.८ व ७.३३ टक्के दराने व्याज आकारण्यांत येते.

* *

मार्च १९३४ पर्यंत मुं. प्रॉ. सहकारी बँक त्या काळी अस्तित्वांत असलेल्या तीन जमीन महाण बँकांकडून ७ टक्के दराने व्याज घेत असे व ह्या बँका आपल्या सभासदांस ८ टक्के दर लावीत असत. वरील तारखेनंतर त्यासंबंधी हे दर अनुक्रमे ६.३ व ७ टक्क्यांवर उतरविण्यांत आले.

* *

हेड फॉन्टेबलचे सालच्या दर्जाचे पोलीस अधिकाऱ्यास रस्त्यांवरील मोटार तपासण्याचा अधिकार असू नये, अशी नियमांत दुरुस्ती करण्याबद्दलचा ठराव कायदेमंडळापुढे आला असता तो नामंजूर झाला.

ब्रॅडकास्टिंगचा हिंदुस्थानांत प्रचार करण्याकरितां हिंदुस्थान सरकारने ४० लक्षांचा फंड वेगळा काढून ठेवला आहे. रेडिओची यंत्रसामुग्री तयार करण्याकडे ह्या रकमेचा विनियोग करण्यांत यावयाचा नाही. तथापि त्यासंबंधातील संशोधनकार्याची त्यांतून व्यवस्था करण्यांत येईल.

* *

हिंदी रेल्वेजवर मार्गे नेटिव्ह ह्या नांवाने हिंदी लोकांस व युरेजियन ह्या नांवाने अँग्लो इंडियन लोकांस संबोधण्यांत येत असे; त्या ऐवजी इंडियन व अँग्लो इंडियन ह्या शब्दांचा उपयोग करावा असे सरकारने आपल्या अधिकारामधील रेल्वेजना १९११ साली कळविले. १९११ सालच्या खानेसुमारीत अँग्लो इंडियन ह्या शब्दाचा उपयोग करण्याची मुभा देण्यांत आली.

* *

हौरा पुलाचे कंत्राटाचे बाबतीत हिंदुस्थान सरकारास कोणताच अधिकार नव्हता; ती बाब सर्वस्वी बंगाल प्रांतिक सरकाराचे अधिकारांतिल होती, असे सर झाफरुल्ला ह्यांनी सांगितले.

* *

निजामास वऱ्हाड परत देण्यासंबंधी कोणत्याहि तऱ्हेची वाटाघाट चालू नाही, असे सर नूपेंद्र सरकार ह्यांनी जाहीर केले.

* *

अंदमान येथील कैद्यांची परिस्थिती समक्ष अवलोकन करण्यासाठी असेंब्लीच्या दोन सभासदांस अंदमान वेगळ्यांत पाठविण्यांत येणार आहे.

* *

नव्या बादशहांचा मुखवटा धारण करणारी पोस्टाची तिकिटे व नोटा १९३७ च्या उत्तरार्धात मिळू लागतील, असे सर जेम्स ग्रिग ह्यांनी सांगितले. नाणी व नोटा ह्यांवरील सध्याच्या लिपीत बदल करण्याचा सरकारचा विचार नाही, असेहि ते म्हणाले.

* *

पैशाच्या बाजारासंबंधी प्रांतिक सरकारांस सहा देण्याचे व पैशाच्या बाजारास कर्ज उभारण्यासंबंधी माहिती पुरवण्याचे काम ह्यापुढे रिझर्व बँक करील, असे सर जेम्स ग्रिग म्हणाले. संयुक्त प्रांताच्या सरकारने ३ टक्के दराने कर्ज काढतांना रिझर्व बँकेचा सहा घेतला होता व मध्यवर्ती सरकाराचेहि मत विचारले होते, हेहि त्यांनी स्पष्ट केले.

* *

हिंदी मनुष्यास पुरेसे सकस अन्न मिळविण्यास रोजी दोन आणे पुरे होतात, असे सर गिरिजाशंकर वाजपेय ह्यांनी सांगितले.

असेंब्लीच्या सभासदांच्या मृत्यूबाबत दुःखप्रदर्शन कसे करावे ?

लेजिस्लेटिव्ह असेंब्लीचा विद्यमान अगर माजी सभासद मृत्यु पावल्यास त्याबद्दल असेंब्लीने आदर कसा व्यक्त करावा, हे ठरविण्याकरितां असेंब्लीमधील पक्षांच्या पुढाऱ्यांची सभा अध्यक्षांचे खोलीत भरली होती. अधिवेशन चालू असेल त्या शहरी (दिछी अगर सिमला) विद्यमान सभासद मयत झाल तरच असेंब्लीची बैठक दिवसभर तहकूब करावी; मृत्यु इतर ठिकाणी घडला असेल तर किंवा माजी सभासदाचे मृत्यूचे बाबतीत, मग तो कोठेहि येवो, असेंब्लीत फक्त दुःखप्रदर्शक ठराव पास करण्यांत यावा, असे ठरले.

स्फुट विचार

चलनी नोटा आणि रुपयांचे नाणे

हिंदुस्थानांत चलनी नोटा काढण्याचा अधिकार मागे मध्यवर्ती सरकाराकडे होता, तो रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया स्थापन झाल्यापासून त्या संस्थेकडे आला आहे. रुपये पाडण्याची म्हणजे टांकसाळीवरची सत्ता मात्र पूर्वीप्रमाणे सरकारच्या हातांत आहे आणि विशिष्ट परिस्थितीत बँक मागेल तेव्हा ठराविक रकमेने तिला सरकारने नाणे पुरवले पाहिजे अशी व्यवस्था कायद्याने केली आहे. त्याचप्रमाणे, पन्नास कोटींच्यावर रुपयांचे नाणे रिझर्व्ह बँकेपाशी जमून ते जरूरीपेक्षां ज्यास्त आहे असे तिला वाटल्यास ते सरकारास देऊन त्याच्या मोबदला दुसरे चलन, सोने किंवा रोखे मिळण्याचा हक्क बँकेस आहे. रिझर्व्ह बँकेविषयीच्या साप्ताहिक माहितीचे तक्ते पाहिले असता, खेळत्या चलनी नोटांची व बँकेजवळच्या शिल्लकी रुपयांची रकम फुगत चालली आहे असे दिसून येते. चलनी नोटांचा आकडा आतां २०२ कोटींच्यावर गेला आहे, पण त्याच्याच बरोबर रुपयांच्या नाण्यांचे प्रमाण ६७ कोटींच्या पलीकडे गेले आहे. खेळत्या नोटांचा आकडा वाढला, ह्यावरून व्यवहारांत अधिक चलन फिरत आहे असे अनुमान काढावयाचे नाही; कारण, रुपयांचे नाणे व्यवहारामधून परत फिरून बँकेजवळ येऊन पडले आहे. गेल्या वर्षाच्या ऑगस्टअखेर १९३ कोटींच्या चलनी नोटा देशांत प्रचलित होत्या, तो आकडा चालू वर्षाच्या ऑगस्ट अखेर २०२ कोटी रुपये झाला; म्हणजे त्यांत ९ कोटींच्यावर वाढावा झाला. त्याच बारा महिन्यांच्या मुदतीत बँकेजवळील रुपयांची रकम ५७ कोटींची ६७३ कोटी झाली. म्हणजे, व्यवहारांतले रुपये बँकेकडे परत फिरले असून त्यांच्या-ऐवजी चलनी नोटा प्रचलित झाल्या आहेत. रुपये बँकेकडे परत येतात, ह्याचा अर्थ, मंदीमुळे ह्या चलनास सामान्य जनतेची मागणी नाही, असा होतो. पावसाळ्यांत रुपये परत यावयाचे आणि हिवाळा व उन्हाळा ह्यांच्या मोसमांत ते पुन्हा व्यवहारांत जावयाचे असा चलनाच्या उलाढालीचा सामान्यतः ओष असतो. परंतु अलीकडे असा अनुभव आला आहे की जनतेच्या जवळचे रुपये बँकेकडे आले असता ते पुन्हा परत जात नाहीत. हा आर्थिक मंदीचा परिणाम आहे, ह्यांत शंका नाही; आणि तो टिकल्यास जरूरीपेक्षां ज्यास्त झालेले आपल्या जवळचे नाणे रिझर्व्ह बँकेस सरकारकडे परत करणे इष्ट होईल. बँक व सरकार ह्यांचे दरम्यान रुपयांच्या नाण्यांचे देणे-घेणे व्हावयाचे, त्यास विशिष्ट मर्यादा कायद्याने घातलेल्या आहेत; त्यास अनुसरून ही व्यवस्था व्हावी लागेल हे उघड आहे.

कंपन्यांच्या कायद्याची दुरुस्ती

कंपन्यांच्या कायद्याच्या दुरुस्तीचे विल सध्यां लेजिस्लेटिव्ह असेंब्लीपुढे असून त्याची चर्चा तेथे चालू आहे. ह्या विलांतील कलमांचे निरीक्षण बारकाईने झाले आहे व कायदेमंडळाच्या कामिटीमधून तावून सुलासून ते बाहेर पडलेले आहे. तथापि, हा कंपनी कायदाच इतका विस्तृत आहे, त्यांत इतक्या बाबींची गुंतागुंत झालेली आहे आणि त्यामध्ये इतके तात्विक व व्यावहारिक महत्त्वाचे प्रश्न उपस्थित झाले आहेत व होण्यासारखे आहेत की लेजिस्लेटिव्ह असेंब्लीत कित्येक मुद्यांवर मतभेद अजूनही व्यक्त केला जाणे अपरिहार्य आहे. तथापि, प्रस्तुत विलाची मांडणी अनेक

तज्ज्ञांचा सल्ला घेऊन व साधक-बाधक गोष्टींचा विचार करूनच केलेली आहे ही गोष्ट प्रसिद्ध आहे; आणि त्या बाबतींत सरकारचे कायदे-मंत्री, सर चंपेद्र सरकार, ह्यांनी घेतलेल्या मेहनतीचा गौरवपूर्वक उल्लेख जाहीर रीतीने करण्यांत आला आहे. कंपन्यांच्या कायद्याची अंमलबजावणी होत असतांना भासलेल्या अडचणी व दिसून आलेले दोष दूर करणे हा सध्याच्या दुरुस्ती-विलाचा मुख्य उद्देश आहे आणि कायदा अधिक कार्यक्षम व इष्टफलदायी बनवण्याकडेही सध्याच्या संघीचा फायदा घेण्यांत येणार आहे, हे योग्यच आहे. कंपन्यांत पैसे घालणाऱ्या जनतेच्या हितसंबंधांचे संरक्षण व्हावे, व्यवस्थापक व कारभारी मंडळींनी आपल्याच पोळीवर तूप ओढण्याचा प्रयत्न केल्यास त्यास नियंत्रण बसण्याची तरतूद मंडळ्यांच्या घटनेत असावी, त्यांचे हिशेब चांगल्या रीतीने ठेवले व तपासले जावे, सारांश, सामान्य लोकांच्या पैशाचा दुरुपयोग केला जाऊ नये व भागीदारांची हुकमत कारभारावर चालावी हा कायद्याचा हेतु असतो. तथापि, कित्येक बाबी अशा असतात की कायद्याची कितीही कुंपणे त्यांच्या भोवती घातली तरी त्यांची अव्यवस्था होण्यास एका नाही तरी दुसऱ्या बाजूने वाट सांपडते. ह्या प्रकारचा उपयुक्ततेचा मर्यादितपणा सर्वच कायद्यांत असतो आणि इतर गोष्टींप्रमाणे औद्योगिक व्यवहारांत वैयक्तिक सचोटी, जबाबदारीची जाणीव व कार्यक्षमता ह्या गुणांवरच त्यांचे यश अवलंबून राहते. तरीही, कंपन्यांच्या कारभाराची व्यवस्था शक्य तेवढ्या मर्यादितपर्यंत कायद्याने बद्ध करणे हे सार्वजनिक हिताचेच ठरते. कायदा निष्कारण अडचणी उत्पन्न करण्याकरितां नसून कंपन्यांचे काम पद्धतशीर, सुरळीत व सरळपणाने चालावे ह्याकरितां आहे, हे ध्यानांत ठेवणे आवश्यक आहे.

मॅनेजिंग एजन्सीची पद्धति

कंपनी कायद्याबाबत एक अत्यंत वादग्रस्त प्रश्न म्हटला म्हणजे मॅनेजिंग एजन्सीच्या पद्धतीतल्या गुणदोषाविषयीचा असून ती रहावयाची असल्यास एजंट्स ह्यांचे अधिकार व जबाबदाऱ्या काय असाव्या ह्या संबंधांतल्या मतभेदाचा होय. कंपन्यांचा कारभार डायरेक्टर्सपैकीं एकांने किंवा त्यांच्या बोर्डाच्या हाताखालील व्यवस्थापक नोकराने पहाण्याऐवजी तो एखाद्या व्यक्तीवर किंवा मंडळीवर विशिष्ट मोबदल्याच्या शर्तीवर सोपवावयाचा ही पद्धति हिंदुस्थानांत सररास चालू आहे, तशी ती इतर देशांत नाही. ह्या पद्धतीत मॅनेजिंग एजंटच्या हातीं फाजील सत्ता जाऊन कंपनीच्या हिताकडे दुर्लक्ष होतें, कारखान्यांची व्यवस्था कार्यक्षम रीतीने चालत नाही, एजंट लोक भरमसाट नफा मारून स्वतःचे सिसे गरम करतात अशी तक्रार आज अनेक वर्षे ऐकू येत आहे. कंपनी काढतांनाच मॅनेजिंग एजंट्स आपणांस सोयीचे व फायदेशीर असे करार करतात आणि त्यांचे परिणाम भागीदारांस भोगावे लागतात, असा अनुभव कित्येक ठिकाणीं आल्याकारणाने मॅनेजिंग एजन्सीची पद्धतीच काढून टाकावी किंवा निदान तिच्यावर भरपूर नियंत्रणे घालावी अशा सूचना करण्यांत आल्या आहेत. हिंदुस्थानांतल्या विशिष्ट परिस्थितीत मॅनेजिंग एजंट्स नसतील तर औद्योगिक प्रगतीच्या मार्गात अडथळा उत्पन्न होईल आणि नवीन उद्योगधंदे काढण्याची व ते चालविण्याची जबाबदारी शिरावर घेण्यास लायक लोक पुढे येणार नाहीत असे मत व्यक्त करण्यांत आले आहे, त्यांत पुष्कळ

तथ्य आहे. इतर देशांत मॅनेजिंग एजन्सीची पद्धति अस्तित्वांत नाही, तर आम्ही ह्या देशांत ती कां चालू ठेवावी असा प्रश्न असेंब्लीमधील चर्चेत विचारण्यांत आला असतां सर नुपेंद्र सरकार ह्यांनी, "जातवार मतदारसंघ जगांत इतर कोठेहि नसून ते हिंदुस्थानांत मात्र आहेत, तशीच आमच्या देशाच्या वैशिष्ट्याची ही गोष्ट आहे" ह्या आशयाचे उत्तर दिले ते मोठे मार्भिक व अर्थपूर्ण आहे. जी पद्धति अपरिहार्य आहे तिच्यामध्ये शक्य तितकी नियंत्रणे घालून ती चालू ठेवल्यावांचून गत्यंतर नाही, असा बहुमताचा निष्कर्ष असून कायद्याने मॅनेजिंग एजंट्सवर कोणती बंधने घालावी ह्याचा निर्णय करणे हा प्रश्न काय तो शिष्टक रहातो, ह्या दृष्टीनेच असेंब्लीमध्ये सदरहु विषयाची चर्चा झाली.

बिलांतील इतर दुरुस्त्या

सिलेक्ट कमिटीने दुरुस्त केलेले बिल असेंब्लीस समजावून सांगतांना सर नुपेंद्र सरकार ह्यांनी इतरहि अनेक मुद्यांचा परामर्श घेतला. कंपनीच्या प्रॉस्पेक्टसमध्ये, मॅनेजिंग एजंट्सना नफ्याचा कांही विशिष्ट अंश मिळावा अशी तरतूद केली जावी व हा मोबदला वाढविणे असल्यास अगर इतर कोणत्याहि पद्धतीने त्याची रकम निश्चित करणे असल्यास भागीदारांची संमति त्यास आवश्यक असावी, अशा अर्थाची दुरुस्ती बिलांत करण्यांत आली आहे. नवीन कंपनी स्थापन करतेवेळी जमा करावयाच्या भांडवलाची किमान मर्यादा बिलाने घालून दिली आहे. त्याचप्रमाणे, आपली नफा-तोटा-पत्रके प्रसिद्ध करणे कंपन्यांस ह्यापुढे जरूर हाणार असून त्यांमध्ये व्यवस्थापकांस दिलेल्या मोबदल्याचा व घसान्यासाठी काढून ठेवलेल्या रकमेचा तपशील देणे बंधनकारक केले जाणार आहे. मॅनेजिंग एजन्सीची पद्धति कांही बाबतीत सदोष व अनिष्ट असली, तरी तिच्यामध्ये विशिष्ट सुधारणा केल्यास ती हिंदुस्थानांतील सद्यःस्थितीस उपकारक ठरेल, असा असेंब्लीमधील बहुमताचा रोख दिसतो. मॅनेजिंग एजंट्सचे हल्लीचे अधिकार कायम रहावेत असे म्हणणाऱ्यांचा एक गट आणि त्याच्या विरुद्ध, भागीदारांच्या हकांचा पुरस्कर करणारा दुसरा गट, असा असेंब्लीच्या सभासदांमध्ये मतभेद दिसून येत असून सुमारे तीन आठवडे ह्या विषयाची चर्चा चालू राहिल अशी अपेक्षा आहे.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे, लि०

वरील कंपनी १ ऑगस्ट १९३५ रोजी रजिस्टर झाली. ३१ मे १९३६ अखेर तिचे १२३८ भाग खपले असून १८३ हजार रु. रोख भांडवल मिळाले आहे. कंपनीच्या औषधांचो विक्री सुमारे शंभर ठिकाणी चालू आहे. कंपनीस पहिल्याच वर्षी २,७३६ रु. नफा झाला हे व्यवस्थापकांस भूषणावह आहे. ह्या रकमेपैकी १,२८० रु. प्राथमिक स्वर्च खातीं वर्ग करून उरलेल्या रकमेतून पांच टक्के दराने नफा जाहीर करण्यांत आला. सदरहु वाटावयाच्या नफ्यापैकी कंपनीच्या घटनेप्रमाणे भागीदारांस प्रथम ३ टक्के कर भरलेले डिविडंड देण्यांत येऊन उरलेली रकम राष्ट्रीय शिक्षण मंडळास देणगी म्हणून देण्यांत येईल. कंपनीच्या व्यवस्थापकांच्या दक्षतेमुळे कंपनी इतक्या लवकर भरभराटीस आली, हे उघड आहे. कंपनीस ज्यास्त भांडवलाची जरूरी आहे व ते मिळण्यास तिच्या कार्याचा वृत्तांत उत्कृष्ट रीतीने सहायकारक होईल, असा भरवसा वाटतो.

महाराष्ट्रांतील मोटारवहातुक*

पुणे येथील गोखले इन्स्टिट्यूट ऑफ पॉलिटिक्स अँड इकॉनॉमिक्स ह्या संस्थेने मोटारवहातुकीची पहाणी करून त्याबाबतचा अहवाल मार्च १९३५ मध्ये इंग्रजीत प्रसिद्ध केला, त्याचे संक्षिप्त रूपांतर आतां प्रसिद्ध झाले आहे. संस्थेच्या वरील विषयासंबंधीच्या बहुमोल कामगिरीचा उल्लेख इंग्रजी मूळ अहवालाचे निरीक्षण करतांना आम्ही ता. ८ मे १९३५ च्या अंकांत केलेलाच आहे. मोटार आणि आगगाड्या ह्यांच्या स्पर्धेमुळे मोटार वहातुकीच्या प्रश्नास प्राप्त झालेल्या स्थानाची कल्पना वाचकांना आलेली आहेच. ह्या दृष्टीने वरील परीक्षणाचे महत्त्व ज्यास्तच वाढले आहे. मोटारवहातुकीसंबंधाच्या सर्व अंगोपांगांची चर्चा करून संशोधकद्वय प्रि. धनंजयराव गाडगीळ व श्री. ल. वि. गोगटे ह्यांनी पुस्तकाचे शेवटी विषयक सूचना केलेल्या आहेत. मोटारीच्या धंद्यामधील लोकांनीच नव्हे तर सर्वसामान्य वाचकांनीहि हे पुस्तक जरूर वाचवे अशी आमची शिफारस आहे.

हिंदुस्थानांतील शेतीचीं जनावरे

हिंदुस्थान सरकारच्या सुधारसंबंधी योजना

(१) जगांतील कोणत्याहि इतर देशापेक्षां हिंदुस्थानांतील जनावरांची संख्या अधिक आहे. ती ३० कोटींच्यावर असून अमेरिकेंतील संख्येच्या दुप्पट आहे.

(२) जनावरांच्या सुधारणेची हिंदुस्थान सरकारचा प्रत्यक्ष संबंध नाही; प्रांतिक सरकारांच्या सोंपिव सात्याच्या क्षेत्रांतली ती बाब आहे. तथापि शास्त्रीय संशोधन, गुरांचा रोगांपासून बचाव, इत्यादि बाबतीत मध्यवर्ती सरकार मदत करित असते.

(३) जनावरांच्या रोगांसंबंधी इंपीरियल कौन्सिल ऑफ अग्रिकल्चरल रिसर्चने संशोधन करून उपचार सुचविले आहेत व कौन्सिलातर्फे अनेक प्रयोग चालू आहेत.

(४) सकस अन्न गाईस मिळाल्यास त्यांच्या दुधांत ५० टक्के वाढ होऊ शकते, हे सिद्ध झाले आहे. ह्यासंबंधांत प्रयोग चालू असून इझात नगर येथे नवीन स्थापन झालेल्या संस्थेत संशोधनाच्या कार्याची प्रगति होत आहे.

(५) चांगल्या प्रतीच्या जनावरांची उत्पत्ति व जोपासना व्हावी, ह्याप्रतिष्ठे प्रयत्न चालले आहेत. डेअरीच्या धंद्यांसंबंधी व सकस दुधाचा पुरवठा आणि त्याची वहातुक ह्या संबंधीहि संशोधन करण्यांत येत आहे.

हिंदू लाइन्स लि.

हिंदुस्थान आणि युरोप ह्यांचे दरम्यान उतारुंची वहातुक करणारी वरील नांवाची एक नवीन हिंदी कंपनी रजिस्टर करण्यांत आली आहे. तिचे अधिकृत भांडवल १० कोटी रुपये आहे.

राष्ट्रधर्म, सरस्वती मठ संस्था. मुंबई

वरील संस्थेतर्फे पुणे जिल्ह्यांतील मावळ तालुक्यामधील कांही गांवांत शिक्षणप्रसाराचे व ग्रामोन्नतीचे कार्य मोठ्या उत्साहाने करण्यांत येत असते. तिच्या कोथुणे शाळेचा उद्घाटन समारंभ, शिवळी शाळेच्या पायाचा दगड बसविण्याचा समारंभ व बक्षिस-समारंभ १९ व २० सप्टेंबर रोजी साजरे होणार आहेत. श्री. सोनू-ताई काळे ह्या उद्घाटनसमारंभाच्या अध्यक्ष आहेत.

*लेखक—ध. रा. गाडगीळ व ल. वि. गोगटे पृ. सं. ६७ कि. ८ आ.

विम्याचे विविध हेतु

विम्याच्या तारणावर धंद्याचें भांडवल

नाना प्रकारांच्या जोखमीचा विमा उतरण्याचा प्रघात पाश्चात्य देशांमध्ये वाढत आहे. नवीन चित्रपट तयार करणाऱ्या धंदेवाल्यास कांहीं महिनेपर्यंत भांडवल दुसरीकडून आणणें आवश्यक असतें पण त्याकरितां यावें लागणारें तारण त्याच्या जवळ असतेंच असें नाहीं. चित्रपटाचें उत्पन्न विशिष्ट रकमेपेक्षां कमी झाल्यास त्याबद्दलची हमी घेण्याचा उद्योग चालू झाल्यापासून बँकेच्या कर्जास जरूर असलेलें तारण ह्या विमा पॉलिसीचें होऊं शकतें. चित्रपटाच्या धंद्यांत होणाऱ्या नुकसानीची हमी विशिष्ट रकमेपर्यंत विमा कंपनीनें घेतली असतां ह्या कराराच्या जोरावर चित्रपटकारास बँकेकडून भांडवल उभें करण्याचें साधन उपलब्ध होतें. पॉलिसीचे हप्ते विमाकंपनीस मिळतात, बँकेस कर्जाक यावयाच्या रकमेस पुरें तारण मिळूं शकतें व चित्रपटाचा सर्व भागवण्यास लागणारा पैसा धंदेवाल्याच्या हातीं येतो. ह्या धंदेवाल्यास पूर्वीच्या चित्रपटाच्या मालकीचा मोबदला मिळत असतो व केवळ त्याच मिळकतीवर त्यास अवलंबून रहावें लागलें असतें तर नवीन चित्रपटांची योजना लांबणीवर टाकून कित्येक महिने हात जोडून बसण्याची पाळी आली असती. विमेवाले लोक हमी घेतात, ती चित्रपटाच्या सर्चास आवश्यक असलेल्या संबंध रकमेची घेत नसून तिच्या निम्यापर्यंत घेतात आणि त्याच मर्यादित बँकहि कर्ज देते, हें उघड आहे. चित्रपटाचा धंदा करणाऱ्या माणसास एक चित्रपट बाहेर आला कीं लागलीच दुसऱ्याचें काम हातीं घेतां येतें व तयार चित्रपटाचें उत्पन्न भरपूर हातीं येण्याची वाट पहावी लागत नाहीं ही त्यासंबंधांतल्या विम्याची मुख्य सोय आहे, आणि ती लक्षांत घेतां पॉलिसीप्रतिवर्ध यावा लागणारा पैसा हें एक उत्पादक स्वरूपाचें भांडवलच आहे असे समजलें पाहिजे.

एखाद्या श्रीमान वयस्क गृहस्थास संतान नसल्यास त्याच्या संपत्तीवर जवळच्या नातेवाइकांचा डोळा असतो व त्यास वारस उत्पन्न होणें ही त्यांच्या दृष्टीनें मोठ्या गैरसोयीची गोष्ट असते. असला प्रसंग उद्भवल्यास त्याच्या जोखमीचाहि विमा उतरण्यांत येतो. एका गृहस्थास त्याच्या ऐश्याच्या वर्षी पुत्रप्राप्ती झाली, ही गोष्ट अनपेक्षित अशी घडली. त्याच्या नातलगानीं ह्या प्रसंगाच्या जोखमीचा विमा उतरला असल्यानें त्यांस चांगला फायदा झाला व विमेवाल्यास भारी रकमांस मुकावें लागलें.

जुळीं मुलें होणें ही अनेकांच्या दृष्टीनें इष्टावृत्ती नसते आणि इतर अनिष्ट गोष्टींप्रमाणें ह्या बाबतहि विमा उतरला जातो. विम्याच्या रकमेच्या अडीचटके विम्याचा हप्ता जुळ्या मुलांच्या पॉलिसीबाबत भरावा लागतो.

वर वर्णिलेल्या अनेक जातींच्या विम्यांसंबंधांत लॉइड्स ही संस्था इंग्लंडमध्ये प्रसिद्ध आहे. तिच्यामध्ये धंदा करणारे सुमारे सोळाशे सभासद आहेत. रोखे बाजाराच्या व्यवस्थेप्रमाणेंच तिची घटना असून तशाच रीतीनें तिचें कार्य चालतें. प्रत्येक सभासदास सुमारे सात हजार रुपये प्रवेश फी द्यावी लागते आणि तो इसम जडबुडाचा असावा लागतो. ज्यांमध्ये पैसा मिळण्याचा किंवा जाण्याचा संभव असतो अशा सर्व व्यवहारांतल्या नुकसानीची हमी लॉइड्स संस्थेतले धंदेवाले (अंडर रायटर्स) घेतात. आयात-निर्गत करणारे व्यापारी, कारखानदार, शर्यतींत पैसे लावणारे

लोक, नाना तऱ्हेचे विमे उतरतात. आवाज बिचडण्याची व पायास विकृति होण्याची आपत्ति ह्या बाबतींत गवयी, नट, नटी व नर्तकी विमे उतरतात. शर्यतींच्या वेळीं पाऊस पडणें, न पडणें, एखादी गोष्ट अनपेक्षित रीतीनें कल्पनेपेक्षां अगोदर किंवा उंशीरा घडणें, अंगीकृत कार्यांत यश-अपयश येणें ह्या सर्व बाबी विम्याच्या क्षेत्रांत येतात. आगीच्या विम्याचा अंतर्भाव त्यांत अर्थातच होतो, पण आयुष्याच्या विम्याचा मात्र होत नाहीं.

प्रसिद्ध वेबलें प्रदर्शन पहिल्यांदा भरलें तेव्हां त्याचा विमा सुमारे पंचवीस कोटी रुपयांस उतरलेला होता. क्रिकेट, फुटबॉल सारख्या खेळांच्या बाबतहि विमा उतरण्यांत येतो. पुस्तक प्रकाशक व वर्तमानपत्राचे मालकहि ह्या सवलतीचा केव्हां केव्हां फायदा घेतात.

असल्या निरनिराळ्या व्यवहारांत विमेवाले लोक मोठी जोखीम अंगावर घेतात, ह्यांत शंका नाहीं. पण प्रत्येक व्यवहारांतल्या पॉलिसीबद्दल किती पैसा द्यावा हें त्यांस अनुभवावरून समजतें. सरासरीनें त्यांस फायदा होतो म्हणून तर ती मंडळी आपला धंदा चालवतात. नाहीं तर, विमेवाल्यांच्या व्यवहारांतली जोखीम उचलण्यास आणली दुसरे विमेवाले लागतील आणि हें शेंपूट कधीं संपावयाचेंच नाहीं.

बादशहांचें राज्यारोहण व त्यासंबंधीं विमे

मे, १९३७ मध्ये बादशहा आठवे एडवर्ड ह्यांच्या राज्या-रोहणाचा समारंभ होणार असून त्यानिमित्तानें मोठी मिरवणूक निघणार आहे. हा उत्सव ठराविक दिवशीं अगर महिन्यांत होण्यावर अनेकांचा नफा अगर तोटा अवलंबून आहे. निशाणें तयार करणारे, मिरवणुकीच्या मार्गाच्या दुतर्फा प्रेक्षकांची बसण्याची व्यवस्था करणारे, इत्यादि लोक ह्या प्रसंगाकडे अत्यंत आशेनें पहात आहेत, परंतु कांहीं कारणानें उत्सव पुढें ढकलला गेला तर त्यांचें भयंकर नुकसान होणार आहे. ह्या तोंट्यापासून संरक्षण होण्यासाठी त्यांनीं विम्याचा मार्ग अंगीकारला असून, एक दिवस उत्सव उशीरा झाल्यास दर १०० रुपये मिळण्यासाठी ते १५ रुपये विमा-हप्ता देण्यास तयार आहेत. १९३७ मध्ये समारंभ न होण्याचा संभव कमी असल्यानें त्याबाबतच्या विम्याचा दर दरशेंकडा १० इतका आहे. बादशहांचें चित्र धारण करणारीं पेयपात्रें तयार करणाऱ्या एका कारखानदारास मोठा पेंच पडला आहे. राज्यारोहणसमारंभाचे आधीं बादशहांचा विवाह झाल्यास महाराणींचेहि चित्र सद्गुह जळपात्रांवर काढावें लागेल व आधीं तयार केलेला माल वायां जाईल. अशा 'धोक्या'च्या संबंधांत त्या कारखानदारास विम्याचें संरक्षण हवें आहे.

महापुराची आपत्ति टाळण्याचा प्रयत्न

दरसाल बिहार प्रांतामध्ये पुराची आपत्ति ओढवते व त्यामुळे अतोनात नुकसान होतें. तें टाळण्याची कांहीं तरी कायमची योजना आखण्याचा बिहार सरकारचा विचार आहे. पावसाच्या जोरावर पूर अवलंबून रहाणार हें उघड आहे व इंजिनियर कितीहि तज्ज्ञ असला तरी पावसावर त्याचा ताबा चालणार नाहीं. तथापि, पडलेलें पाणी नद्यांच्या वरच्या पात्रांतून खाली एकदम वहाणार नाहीं अशी तजवीज करतां येणें शक्य आहे व त्यामुळे नद्या आपलें पात्र फोडून बाहेर पाणी पसरविणार नाहींत अशी व्यवस्था करतां येईल. सरकार अशा योजनेचा विचार करीत आहे.

मुंबई इलाख्यातील कपाशीचे पीक

हिंदुस्थानांतील एकूण कपाशीच्या चवथा हिस्सा पीक मुंबई इलाख्यांत होतें. चालू साली ऑगस्ट महिन्यापर्यंत १३ लक्ष एकरांत कपाशीची पेरणी झालेली होती. गेल्या वर्षाचे मानानें लागवडीच्या क्षेत्रफळांत घट झाली, ह्याचें कारण पावसाचा अभाव हें आहे. क्षेत्रफळाची वांटणी कपाशीच्या वेगवेगळ्या जातींमध्ये खालीलप्रमाणे झालेली आहे:—

उमरा—	एकर
खानदेश	१२,२५,०००
बाशी आणि नगर	६२,०००
कुमठा-घारवाड	१४,०००
वेन्टर्न्स व नॉर्दन्स	१,०००

ऑलिंपिक सामने व जर्मन पोष्टऑफिस

बर्लिनमध्ये ऑलिंपिक खेळांचे सामने झाले, त्यावेळीं जर्मन पोष्टऑफिसास पुष्कळ काम पडलें तथापि त्याबद्दलची व्यवस्था विस्तृत प्रमाणावर व चोख ठेवण्यांत आली होती. पोष्टाची पाकिटे व काढें (विशेषतः चित्राचीं) दररोज नेहमीपेक्षां २५-३० लक्ष इतकीं अधिक लागत होती आणि ३०-४० हजार टेलिफोनचे संदेश चालले होते. परराष्ट्रीय पाहुण्यांस आलेल्या पत्रांवरचे पत्ते अपुरे व अस्पष्ट असले तरी तीं योग्य माणसांस पोचवून देण्याची व्यवस्था काळजीपूर्वक करण्यांत येत असे. आंत नाणें टाकून बोलण्याचे ५०० नवे टेलिफोन उभे करण्यांत आले होते व त्यापैकी २०० सामन्यांच्या मैदानांत होते. ह्यासंबंधातली माहिती चार निरनिराळ्या भाषांत छापली होती.

टेलिफोनवर बुद्धिबळाचा सामना

बुद्धिबळाच्या सामन्यास खेळणारांनीं एकत्र जमून डाव टाकण्याची आवश्यकता नाही. टेलिफोननें दोन बाजूंचे डाव वळवण्यांत येऊन सामना होऊं शकतो. हा प्रघात इंग्लंडमध्ये सुरू झाला असून नुकताच एक सामना तेथें झाला तो सात तास चालला होता आणि त्यास एकूण सवाशें रुपये खर्च आला. प्रवासाचें भाडें न घावें लागल्यानें ह्यांत बचतच झाली.

वार्षिक सभा

ता. (सप्टेंबर)	वेळ	बँक
१९	४—०	नगर डि. अ. सें. को. बँक, अहमदनगर
२०	१—०	प. सा. स. नो. प. स. मंडळी, धुळें
२०	४—०	नगर डि. अ. सें. को. बँक, अहमदनगर (जादा सर्वसाधारण सभा)
२०	६—०	लक्ष्मी को. बँक, सोलापूर
२२	१—३०	बॉम्बे प्रॉ. को. बँक लि., मुंबई
२७	२—०	कॉसमॉस को. अ. बँक, पुणे
२७	३—०	पंढरपूर माध्यंदिन ब्रह्मवृंद को. अ. बँक, पंढरपूर
२७	४—०	बेळगांव पायोनियर अ. को. क्रे. बँक, बेळगांव
२७	४—०	बाशी सें. को. बँक, बाशी
२८	२—०	बॉंबे प्रॉ. को. लँड मॉर्गेज बँक लि., मुंबई

धी सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया लि०

कडून

हिंदुस्थानांतील प्रजेच्या हितासाठीं अनेक नाविन्यपूर्ण उत्कृष्ट योजना.

होम सेव्हिंग खातें | सोने विक्री खातें
५ तोळे व १० तोळे लगडी

चालू खातें | सिफ डिपॉझिट व्हॉल्यूट खातें | विमा खातें

त्रैवार्षिक कॅश सर्टिफिकेट खातें | एक्झिक्यूटर आणि ट्रस्टी खातें

सविस्तर माहितीकरितां पत्रव्यवहार करा:—

स्वदेशप्रेमी लोकांनीं स्वदेशी संस्थेला उत्तेजन देणें हें त्यांचें कर्तव्य आहे. जनतेची सेवा करणें हेंच आमचें ध्येय आहे. वरील स्वदेशी संस्थे-कडून मिळणाऱ्या फायद्याचा अनुभव प्रत्येकानें घ्यावा.

सो. न. पोचखानवाला,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

CONFIDENCE

is a worth-while asset in business building. The success that has attained Hindusthan's efforts to serve the public has its origin in public confidence, its

YEARS OF

Efficient Management, Fair Dealings, Prompt Settlement of Claims, Liberal Terms, Enterprize, Judicious Reserves, Sound Investments, Huge Assets and Useful Service

HAS CREATED

PUBLIC CONFIDENCE

The following figures will convince you :

NEW BUSINESS

This year 1934-35

Exceeds

2 CRORES & 50 LAKHS

BONUS

PER THOUSAND PER YEAR

On Endowment Rs. 23 On Whole Life Rs. 20

HINDUSTHAN

Co-operative Insurance Society, Ltd.

(ESTD. 1907)

Branches: Bombay, Madras, Delhi, Patna, Lahore, Lucknow, Dacca.

Offices: throughout India & the East.

S. C. MAJUMDAR, | N. SARKAR,
MANAGER: Bombay Branch. | General Manager.

POONA OFFICE — 180, Budhwar Peth.

सहकारी बँकांचे व सोसायट्यांचे अहवाल

दि लक्ष्मी को. बँक लि., सोलापूर
(वार्षिक सभा: २०-९-३६)

	हजार रु.		हजार रु.
भाग भांडवल:	१३१	शिलका व भागांत	
रिझर्व्ह व इतर फंड:	२३	गुंतलेल्या रकमा:	८३
न वाटलेला नफा:	११	येणें कर्ज व व्याज:	५१३
ठेवी:	४२		

वरील बँकेच्या सभासदांची संख्या ४१३ आहे. अहवालाचे मुदतीत बँकेकडील ठेवी वाढल्या आहेत व लोक दिवसानुदिवस बँकेचा जास्त जास्त उपयोग करून घेऊं लागले आहेत. थकवाकीचें वसूल व्हावयाच्या कर्जाशी पडणारें प्रमाण (२५.६%) समाधानकारक नाही, ह्याची व्यवस्थापकांस जाणीव आहे. 'सभासदांकडून बँकेचें कर्ज परत करण्यांत अनियमितपणा वाढला आहे' असें अहवालांत नमूद आहे. सहा महिन्यांपेक्षां अधिक थकलेले व्याज नफ्यांत न धरण्याचें योग्य धोरण यंदा अमलांत आणलेलें आहे. नफ्यांतून ६१ टक्के दरानें डिव्हिडंड देण्यास कमी पडणारी रकम न वांटलेल्या नफ्यांतून घ्यावी, अशी बोर्डाची सूचना आहे.

पूर्व खानदेश सेंट्रल को. बँक लि.

	हजार रु.		हजार रु.
झेअर भांडवल:	४४५	शिलक, रोख व बँकांत:	२७७
रिझर्व्ह:	३८९	रोखे, भाग आणि	
ठेवी:	४५३३	मुदतीची ठेव:	१२५७
		कर्ज:	३८२४

महाराष्ट्रातील जिल्हा बँकांमध्ये आकार व कार्याचा व्याप ह्या दृष्टीने पूर्व खानदेश सेंट्रल बँकेचा दर्जा बराच वरचा आहे. ५९२ सोसायट्या व ४७४ इसम तिचे सभासद असून भाग भांडवल ४ लक्ष ४५ हजार रुपये व खेळतें भांडवल ५१ लक्ष ६९ हजार रुपये आहे. बँकेने धरणां व चोपडें येथें नोव्हेंबर १९३५ मध्ये शाखा उघडल्या आहेत व त्या फायदेशीर रीतीने चालल्या आहेत. जून अखेर संपलेल्या वर्षी बँकेस एकूण ९८३ हजार रुपये नफा झाला. त्यांतून रिझर्व्ह फंडांत २५ हजार रु., बिल्डिंग फंडांत १० हजार रु., सोसायट्यांस रिबेट देण्यास १० हजार रु., बँड डेट्स फंडांत २०३ हजार रु. व डिव्हिडंड फंडांत ८ हजार रु. असा विनियोग करून भागीदारांस ५ टक्के दरानें डिव्हिडंड देण्यासाठी २२ हजार रुपये स्वर्च करावे, असें डायरेक्टर बोर्डांने सुचविलें आहे. ह्या वेगवेगळ्या फंडांत भरपूर वाढ करून प्रचलित व्याजाच्या दरास अनुरूप असें ५ टक्के दरानें डिव्हिडंड देण्याचें बँकेचें धोरण योग्य आहे. साल अखेर थकलेली बाकी १७३ लक्षांवर होती, तथापि गेल्या दोन सालांपेक्षां अहवालाचे साली सोसायट्यांकडील वसूल अधिक झालेला आहे. सोसायट्यांच्या सभासदांचा माल किफायतशीर विकला जावा ह्यासाठी सेल सोसायट्यांमार्फत तो विकण्याचें धोरण आंखण्यांत आलेलें आहे. एकंदरीने, बँकेचें धोरण प्रगतिपर असेंच आहे.

इसलामपूर को. पीपल्स बँक लि., इसलामपूर

	हजार रु.		हजार रु.
भाग भांडवल:	२२३	शिलक रोख व बँकांत:	३३३
ठेवी:	१३८	गुंतविलेल्या रकमा:	१७३
रिझर्व्ह व इतर फंड:	१०३	कर्ज:	१५३
इतर देणें:	२५३	इतर जिद्दी:	१
निवळ नफा:	८३		

बँकेच्या सभासदांची संख्या ३४८ आहे. बँकेच्या व सेळत्या भांडवलांत अहवालाचे साली ७१ हजार रुपयांनी वाढ झाली आहे. एकूण कर्जापैकी २० हजार रुपये म्हणजे शेकड्या १३.६ इतकी थकवाकी आहे. सोन्या-चांदीच्या गहाणावर अहवालाचे वर्षी ८ हजार रुपये गुंतविले गेले. सालअखेर बँकेस ८६०६ रु. नफा झाला. सरकारी कर्जरोख्यांवरील नफा १०७६ रु. नफा-वाटणीत न घेतां स्वतंत्र इनव्हेस्टमेंट फ्लुक्चुएशन फंड निर्माण करून त्यांत तो वर्ग केला आहे. भागीदारांस ६१ टक्के दरानें डिव्हिडंड देण्यासाठी १४०० रुपयांचा विनियोग केला जाईल. बँकेने रिझर्व्ह, इत्यादि फंड निर्माण करून ते वाढविण्याचें योग्य धोरण अंगीकारलें आहे. उरण इसलामपूर येथें एक नवीन अर्बन बँक नोंदण्यांत आली आहे, तिच्याशी घातुक स्पर्धा होऊं नये अशी इसलामपूर बँक सवरदारी घेत आहे. बँकेची प्रगति समाधानकारक होत आहे.

पुणे जिल्हा लँड मॉर्गेंज बँकेची सभा

पुणे जिल्हा लँड मॉर्गेंज बँकेची सर्वसाधारण सभा गेल्या रविवारी भरली होती. तिला बँकेचे अनेक सभासद उपस्थित होते. बँकेचा गेल्या वर्षाचा अहवाल व ताळेबंद मंजूर करण्यांत आला. हिशेब तपासनिशांची यादी दत्तरी दाखल करण्यांत आली. बँकेचे व्यवहारासंबंधानें चर्चा झाली. तीमध्ये कांहीं सभासदांनी सूचना केल्या, त्यांचा योग्य विचार होईल, असें आश्वासन अध्यक्षानां दिलें. चालू सालाचें अंदाजपत्रक सभेस समजून देण्यांत आलें व तिने त्यास मंजुरी दिली. डायरेक्टरांच्या बोर्डांने पोटनियमांत कांहीं दुसऱ्या सुचविल्या होत्या, त्यांची आवश्यकता काय आहे, ह्याचें स्पष्टीकरण झाल्यावर सभेने त्यांस रीतसर मंजुरी दिली. सभेचें विसर्जन झाल्यावर चहापानाची व्यवस्था करण्यांत आली होती. पुणे सेंट्रल बँकेच्या मुख्य दिवाणखान्यांत ही सभा भरली होती व लँड मॉर्गेंज बँकेचे अध्यक्ष, श्री. बा. सी. कामत, ह्यांनी अध्यक्षस्थान स्वीकारलें होतें.

खेड अर्बन कोऑपरेटिव्ह बँक, लि. खेड (जि. पुणे)

खेड अर्बन कोऑपरेटिव्ह बँक लि. ची पांचवी वार्षिक साधारण सभा तारीख ३०/८/३६ रोजी झाली. सन १९३६/३७ सालासाठी रा. रघुनाथ वामन जोशी, वकील, हे चेअरमन निवडून आले. बँकेच्या सभासदांची संख्या सालअखेरीस १६३ आहे. भागांचें वसूल भांडवल ३,६०० रुपये आहे. रिझर्व्ह फंड ५५० रु. असून इतर फंड्स ४०० रुपयांचेवर आहेत. ठेवींची संख्या १३,६२७ रु. व कर्जाची येणें बाकी १७,५३९ रु. असून चालू साली बँकेस ६१० रुपये नफा झालेला आहे. सभासदांस दरसाल दरशेकड्या ५-१०-० प्रमाणें डिव्हिडंड वांटणेचें ठरलें आहे.

बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेटच्या भांडवलाची योजना

मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्सचा एक मुख्य उद्देश महाराष्ट्रीय जनतेचीं प्रजे आर्थिक उन्नतीकडे वळवून नवीन उद्योगधंदे निघण्यास उत्तेजन व सहाय करणे हा आहे. बृहन्महाराष्ट्र शुगर सिंडिकेटचे कार्य ह्या क्षेत्रांत येत असल्याने सदरहु प्रश्न चेंबरने हाती घेतला आहे. सिंडिकेटच्या संचालक मंडळाने शेअर विक्रीची नवीन योजना जाहीर केली असून त्या योजनेनुसार शेअरविक्रीचे काम चालू आहे. चेंबरच्या वतीने समक्ष कारखान्याच्या शेतवाडीवर जाऊन पाहणी करण्यांत आल्यानंतर व सर्व योजना समजावून घेतल्यानंतर चेंबरच्या प्रतिनिधींचे असे मत पडले की, सिंडिकेटने उसाच्या लागवडीकरिता घेतलेली जमीन उत्कृष्ट असून सिंडिकेटचा साखरेचा कारखाना उभारून तो यशस्वी करण्याबाबत प्रयत्नांची शिकस्त करावी. चेंबरच्या कार्यकारी मंडळानेहि सिंडिकेटच्या योजनेचा सर्व बाजूनी विचार केला असून सिंडिकेटच्या संचालक मंडळाने शेअरविक्रीची जी नवीन योजना केली आहे तिला हादिक पाठिंबा देण्याचे ठरविले आहे. मराठा चेंबरची महाराष्ट्रातील व्यापारउदिमाच्या हितचिंतक धनिक गृहस्थांना अशी आग्रहाची विनंति आहे की, सिंडिकेटच्या संचालक मंडळाने शेअरविक्रीच्या केलेल्या नवीन योजनेस त्यांनी सक्रिय पाठिंबा द्यावा. ऑक्टोबर अखेरीच्या आंत नवीन योजनेप्रमाणे निदान पांच लाखांचे शेअर अर्ज सिंडिकेटकडे येणे जरूर आहे. आजतागायत सुमारे दोन लाखांचे शेअर अर्ज आलेच आहेत. उतरलेले तीन लाखांचे पुढील दीड महिन्यांच्या अवधीत येणे आवश्यक आहे. सिंडिकेटचा कारखाना उभारण्याने विविध प्रकारचे मिळून दोन हजार लोकांना काम मिळणार आहे व त्यामुळे अंशतः का होईना परंतु बेकारीचा प्रश्न सुटण्यास सहाय होणार आहे. सिंडिकेटचे शेअर खरेदी केल्यामुळे धनिकांना आजच्या पैशाच्या स्वस्ताईच्या काळांत चांगले व्याज मिळण्यासारखे आहे व सर्वांत महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे महाराष्ट्रियांच्या हातून हा मोठा भांडवलाचा धंदा उभारला जाऊन महाराष्ट्राच्या औद्योगिक प्रगतीचे पाऊल पुढे पडणार आहे. या सर्व गोष्टींचा महाराष्ट्रीय जनतेने सावधान चिंतने सहानुभूतिपूर्ण विचार करावा व सिंडिकेटचे शेअर विकत घ्यावे अशी चेंबरने जाहीर विनंति केली आहे.

आगगाडीच्या डब्यांतील साखळीचा दुरुपयोग

गंभीरलाल जेसाराज व्होरा यांनी गेल्या मे महिन्यांत बी. बी. अॅन्ड सी. आय. रेल्वेच्या डब्यांतील साखळी ओढण्याच्या उताऱ्याच्या हकाचा दुरुपयोग केला, ह्या आरोपावरून त्यांचेवर रेल्वे अॅक्टान्वये सटला भरण्यांत आला होता. अहमदाबादहून जामनगरला आपल्या कटुंबासह जात असतां व्होरांचे मूल अहमदाबादच्या फ्रॅटफॉर्मवर राहिले व गाडी सुरू झाली. व्होरांनी साखळी ओढून गाडी थांबविली. रेल्वेचे म्हणणे असे की, साखळीचा हा उपयोग करण्यास पुरेसे व सबळ कारण नव्हते. मुंबईच्या गिरगांव कोटाचे ऑनररी मॅजिस्ट्रेट ह्यांनी रेल्वेविरुद्ध निकाल देतांना, "अशा प्रसंगांत सांपडलेल्या कोणीहि मनुष्याने साखळी ओढली असती. रेल्वेने अशा प्रसंगां ज्यास्त सहानुभूति दाखविणे जरूर होतें" असे उद्गार काढले.

पुणे मर्चंट्स को. बँक लि., पुणे

पुणे मर्चंट्स को-ऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेडच्या ता. १३-९-३६ रोजी झालेल्या वार्षिक साधारण सभेत कौन्सिल, बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्स व ऑडिटर यांच्या निवडणुकी होऊन खालील उमेदवार निवडून आले:—

कौन्सिल:—(१) श्री. न. चिं. केळकर, (२) श्री. धों. कृ. साठे, (३) श्री. ल. व. भोपटकर, (४) सरदार ल. दा. गोळे व (५) शेट दामोदर मुळजी.

बोर्ड ऑफ डायरेक्टर्स:—(१) श्री. ग. म. नलावडे, (२) श्री. भा. त्रिं. तिले, (३) श्री. कृ. पेंडसे, (४) श्री. नि. ना. क्षीरसागर, (५) श्री. चिं. त्रिं. चितळे, (६) श्री. दा. ग. बापट व (७) श्री. ना. सं. जमदाडे.

ऑडिटर:—श्री. गो. द. आपटे.

ग. स. महाराष्ट्र को. बँक लि., पुणे

वरील बँकेची वार्षिक साधारण सभा ता. १३-९-३६ रोजी होऊन खालीलप्रमाणे निवडणुकी झाल्या:—

सल्लागार मंडळ:—(१) श्री. व्ही. एम. दीक्षित पटवर्धन, एम. एस. सी., (२) श्री. आर. एम. थेरी व (३) श्री. डी. यू. मांदरे

कार्यकारी मंडळ:—(१) श्री. पी. बी. गुंजटकर, (२) श्री. एन. जी. करमकर, (३) श्री. डी. जे. कावळे, (४) श्री. आर. वाय. नाईक, (५) श्री. जी. जी. आळेकर, (६) श्री. एच. आर. कुकनूर, (७) श्री. सी. बी. लागवणकर, (८) श्री. एस. एन. महाशब्दे व (९) श्री. व्ही. एन. खुरद.

हिशेव तपासनीस:—(१) श्री. व्ही. एस. गोरे व (२) श्री. डी. एम. मोघे.

सेक्रेटरी:—श्री. आर. डी. भणगे.

"लॉर्ड रे इंडस्ट्रियल म्युझियम पुणे"—रे मार्केट टॉवर या इमारतीची उंची ८० फूट आहे व तिची रचना अष्टकोनाकृति आहे. या इमारतीच्या तिसऱ्या मजल्यावरून आठ दिशांनी सर्व शहराचा उत्कृष्ट देखावा दिसतो आणि येथून सर्व देखाव्यांचे उत्कृष्ट फोटो घेता येतात. पर्वतीचा देखावा सकाळी व संध्याकाळी फार नयन-रमणीय दिसतो.

नोटीस.

पुना मर्चंट्स कोऑपरेटिव्ह बँक लिमिटेड
लक्ष्मीरोड, पुणे.

या बँकेचे ऑफिसची जागा ता. १ आक्टोबर १९३६ पासून ३३७ बुधवार पेठ (ढमढेरे बोळाचे कोपऱ्यावर) पुणे येथे नेण्यांत येणार आहे. तरी ता. १-१०-३६ पासून बँकेचे सर्व व्यवहार वरील पत्र्यावर चालतील.

ता. १४-९-३६.

बोळाचे हुकुमावरून,
व्ही. जी. गोखले.
एजंट.

दोन अंकी छोटें विनोदी नाटक

सोयरीक

लेखिका:—

सौ. शकुंतला (परांजपे) स्लेप् सॉफ
पुढील आठवड्यांत प्रसिद्ध होईल.

निवडक बाजारभाव

सरकारी कर्जरोखे

बँक रेट (२८ नोव्हेंबर १९३५ पासून)	३%
५% (१९४०-४३)	१११-११
५% करमाफ लोन (१९४५-५५) ...	१२१-२
५% (१९३९-४४) लोन	१०९-०
४३% लांब मुदत (१९५५-६०) ...	११९-१२
४% १९६०-७०	११५-७
४% १९४३	१११-८
३३% विनमुदत	९९-११३
३३% १९४७-५०	१०७-१३
२३% १९४८-५२	१०१-३

निमसरकारी रोखे

४% पोर्ट ट्रस्ट (बिगर गॅरंटी व लांब मुदत)	१११-८
४% पोर्ट ट्रस्ट (गॅरंटी व तीन महिन्यांच्या नोटिशीने परत फेड)	१००-८
४% मुंबई म्युनिसिपल (लांब मुदत) ...	११०-१२
४% मुंबई सिटी इंप्रूव्हमेंट ट्रस्ट बॉण्ड (७०वर्षे मुदत)	११०-८
४% म्हसूर कर्ज (१९५३-६३) ...	११२-४
५% म्हसूर (१९५५)	१२५-०

मंडळ्यांचे भाग

बँका

बँक ऑफ इंडिया (भाग १०० चा, पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	१३२-०
बँक ऑफ बडोदा (१०० पैकी ५० रु. भरले व १०% डिव्हिडंड)	११२-८
सेंट्रल बँक ऑफ इंडिया (५० पैकी २५ रु. भरले व ६% डिव्हि.)	३३-८
इंपीरिअल बँक (५०० रु., १२% डिव्हि.)	१५५६-४
रिझर्व्ह बँक (१०० रु.)	१३७-८

रेल्वेज

दौंड-बारामती (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	१०६-८
पाचोरा-जामनेर (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ४३%)	९९-०
अहमदाबाद-प्रांतज (५०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९३%)	९०५-०

वीज

बाँवे ट्रॅम्वे (ऑर्डि. भाग ५० रु. डिव्हि. १३%)	१५३-७
कराची (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२४७-८
पुणे इलेक्ट्रिक (१०० रु. चा भाग, डिव्हि. ९%)	२६०-०
टाटा पॉवर (१,००० रु. ऑर्डि, डिव्हि. ५३%)	१६१७-८
टाटा पॉवर (१,००० रु. प्रेफरन्स, डिव्हि. ७३%)	१६२०-०

इतर

टाटा आयर्न (१५० रु. प. प्रेफरन्स डिव्हि. ६%)	२००-०
टाटा आयर्न (१०० रु. ड. प्रेफरन्स, २२ रु. ८ आ.)	१६६-८
टाटा आयर्न (७५ रु. ऑर्डि.)	१८४-४
टाटा आयर्न (३० रु. डिफर्ड)	७२१-४

॥ ॐ नमः शिवाय ॥

SHRI HAR & CO.,
Plumbers, Sanitary Fitters, Building & Furniture
Repairers, & Contractors

Free advice regarding
Sanitary fittings
&
Building materials.

Enquire at
FERGUSSON
COLLEGE
ROAD,
Opposite Deccan
Gymkhana,
POONA 4.

अखिल हिंदुस्थानांत पहिल्या प्रतीचे
सरकारी मान्यतेचे

झारापकर टेलरिंग अँड कटिंग कॉलेज
माहितीपत्रक मागवा] आपणा वळवत चौक, पुणे २

दि बाँबे प्रॉव्हिन्शियल को-ऑपरेटिव्ह बँक लि.

नोटीस.

नोटीस देण्यांत येते की बँकेची २५ वी साधा.ण. सभा मंगळवार, ता. २२ सप्टेंबर १९३६ रोजी १-३० (स्ट. टा.) वाजता अपोलो स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई, येथील बँकेच्या रजिस्टर्ड ऑफिसमध्ये भरणार आहे. त्यावेळीं सभेत खालीलप्रमाणे कामे करण्यांत येतील:—

- (१) ३० जून १९३६ अखेर संपणाऱ्या सालावद्दलचा डायरेक्टरांचा अहवाल व हिशेबतपासनीसांनी तपासलेले बँकेचे हिशेब मंजूर करणे.
- (२) डिव्हिडंड जाहीर करणे.
- (३) डायरेक्टरांची निवडणूक करणे.
- (४) हिशेब तपासनीस नेमून त्यांचे वेतन ठरविणे.

मुंबई } बोर्डाचे हुकुमावरून,
७ सप्टेंबर, १९३६. } वैकुण्ठ एल. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

वि. सू. बँकेची ट्रॅन्स्फर बुकें २३ सप्टेंबर पासून ४ आक्टोबरपर्यंत, दोन्ही दिवस धरून, बंद रहातील.

Wanted capable and influential Organising Field-workers in Maharashtra, Karnatak and Gujarath on a monthly salary of Rs. 125/- to canvass the sale of Dawn's 10 years' Insurance Policies and 5% Guaranteed Benefit Policies, and also other attractive Schemes. Apply for service conditions to the General Manager, The Dawn of India Life Insurance Co., Ltd., 99, Laxmi Road, Poona 2.

एशियन पॉलिसी

म्हणजेच

आयुर्विम्याच्या निरनिराळ्या सर्वांस
सोयस्कर योजना.

महाराष्ट्रांत ठिकठिकाणी एजंट नेमावयाचे आहेत.

धी एशियन अँशुरन्स कंपनी, लिमिटेड

एशियन बिल्डिंग : मुंबई नं. १

FOR
SAFETY, ECONOMY
AND
DURABILITY
Consult
V. G. & Sons
ELECTRICAL and RADIO ENGINEERS
AND
LICENSED ELECTRICAL CONTRACTORS
Laxmi Road, Ganapati Chowk, POONA.

संजीवन हेअर टॉनिक

दारुणा, केंस गळणें व टकल
ह्यावर अनुभविक उपाय
संजीवन मॅन्युफॅक्चरिंग कं., अहमदाबाद

S. B. JOSHI & Co.

ENGINEERS & CONTRACTORS

41 A, Bruce Street, Bombay | 716 Sadashiv Peth,
Poona City

मुंबई इलाख्यांतील सहकारी चळवळींच्या केंद्रस्थानी

असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉविन्शियल कोऑपरेटिव्ह
बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी—अपोलो रस्ता, कोट मुंबई.

शाखा

१ बारामती (जि. पुणे)	१५ अकलूज (जि. सोलापूर)
२ सातारा („ सातारा)	१६ विरमगांव („ अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर („ „)	१७ धुळे („ प. सानदेश)
४ कन्हाड („ „)	१८ दोंडाईचे („ „)
५ नासगांव („ „)	१९ शिरपूर („ „)
६ किलोस्करवाडी („ „)	२० शहादे („ „)
७ शिराळे („ „)	२१ नंदुरवार („ „)
८ कोरेगांव („ „)	२२ साकी („ „)
९ अहमदनगर („ अहमदनगर)	२३ शिंदखेडे („ „)
१० शेवगांव („ „)	२४ मालेगांव („ नाशिक)
११ कोपरगांव („ „)	२५ सटाणा („ „)
१२ भिवंडी („ ठाणे)	२६ कळवण („ „)
१३ पालघर („ „)	२७ दोहद („ पंचमहाल)
१४ कल्याण („ „)	२८ कालोळ („ „)

खेळते भांडवल रु. २०००००००० चे वर

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेव्हिंग बँक ठेवी
स्वीकारल्या जातात

आणि

फक्त नोंदलेल्या सहकारी पतपेढ्यांनाच कर्ज
दिलीं जातात.

शिवाय

इलाख्यांतील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा
व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्प-
न्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-
कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल. मेहता,

मॅनेजिंग डायरेक्टर.

हे पत्र पुणे, पेट भांडुर्दा घ. नं. १३६१३ आर्यमण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक पटवर्धन यांनी छापिले, व
रा. भीपाद वामन काळे, बी. ए., यांनी 'दुर्गाधवास', भांडुर्दा घ. नं. १२४/१३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.